

ABORDĂRI TEORETICO-METODOLOGICE ALE COMPETITIVITĂȚII ECONOMICE (Partea I)

Vadim MACARI, dr., conf. cercet., IEFS

Recenzent: Gheorghe ILIADI, dr. hab., prof. cercet., IEFS

În articol, în baza studierii mai multor surse bibliografice reprezentative, se cercetează și se încearcă de a ordona din punct de vedere logico-științific câteva dintre cele mai frecvente tratări teoretico-metodologice ale esenței, definiției, fenomenului, tipurilor, caracteristicilor și indicilor competitivității economice.

Cuvinte cheie: competitivitate economică, competitivitate națională, competitivitate teritorială, competitivitate ramurală, competitivitate a firmei, competitivitate a mărfurilor (serviciilor), avantaj comparativ, avantaj concurențial, indici ai competitivității, concurență.

Introducere. Sub aspect istoric, **concepția competitivității** este bazată pe teoria utilizării în diviziunea internațională a muncii a avantajelor comparative ale economiilor naționale în scopul exportului producției în țările ce nu posedă astfel de avantaje, și a importului producției din țările, care posedă avantaje comparative în raport cu economia națională a țării – importatoare.

Concurența constituie baza dezvoltării dinamice a societății postindustriale și inițial are forma liberei concurențe a antreprenorilor particulari pe piețele deschise și, cu preponderență, un mecanism din prețuri de realizare pe piețele internă și externă.

Nivelul înalt al producerii și consumului PIB-lui per locuitor, în țările cu economie de piață dezvoltată, contribuie la crearea unor condiții mai calitative pentru concurența interstatală și între firme în cadrul spațiului economic mondial.

În procesul dezvoltării industriale, în mediul concurențial, apar noi condiții de concurență, care schimbă vectorul concurenței de la folosirea cu preponderență a **avantajelor naționale relative spre folosirea avantajelor concurențiale** ce se modifică dinamic, bazate pe realizări tehnico-științifice, inovații la toate fazele: de la crearea mărfii până la consumatorul său [1].

Conținutul de bază. Avantajele comparative (geografice, climatice etc.) sunt oferite țării de către natură, iar avantajele concurențiale sunt dinamice, legate de inovații, de dezvoltarea capitalului uman, de intelect și prin natura lor sunt *nelimitate*. Integrarea într-un stat a avantajelor comparative și concurențiale amplifică competitivitatea sa în spațiul economic global. În noua economie, avantajele sunt legate de revoluția informațională: firmele de telecomunicații, la debutul secolului XXI, au devenit lideri la capitolul capitalizare, depășind la acest indiciu firmele tradiționale de petrol, de automobile și metalurgice.

În a doua jumătate a sec. XX concurența a luat noi trăsături: libera concurență a producătorilor de mărfuri privați, la început – pe piețele deschise, se conjuga în cele mai diverse forme cu concurența structurilor monopoliste și oligopoliste pe piețe parțial închise, inclusiv cu *concursul*

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO ECONOMIC COMPETITIVENESS (Part I)

Vadim MACARI, PhD, Associate Researcher, IEFS

Reviewer: Gheorghe ILIADI, PhD, Professor, IEFS

The article is based on study of several representative bibliographical sources, it is tried to examine, to order from logical and scientific point of view some of the most common theoretical and methodological understandings of the essence, definition, phenomenon, types, characteristics and indices of economic competitiveness.

Keywords: economic competitiveness, national competitiveness, territorial competitiveness, sectoral competitiveness, enterprise's competitiveness, competitiveness of goods (services), comparative advantage, competitive advantage, indices of competitiveness, competition.

Introduction. In terms of history, **the concept of competitiveness** is based on the theory of utilization of the comparative advantages of national economies in international division of labor with the purpose of the production's exports to countries that do not have such advantages, and the production's import from countries that have comparative advantages in reference to the importing country.

Competition is the basis of the dynamic development of postindustrial society; it initially takes form of private entrepreneurs' free competition in open markets and, mainly, the mechanism of selling prices on internal and external markets.

The high level of production and consumption of per capita GDP in countries with developed market economy contributes to creation of better quality conditions for the competition between states and firms in the global economic space.

In the process of the industrial development in the competitive environment, appears new opportunities for competition, which are changing the competition vector from using mainly **national relative advantages to the use of dynamically changing competitive advantages**, based on scientific and technical achievements, innovations at all stages: from goods' creation to its consumer [1].

The basic content. Comparative advantages (geographical, climatic, etc.) are provided to the country by nature, but competitive advantages are dynamic ones, related to innovations, human capital's development, intellect – are *unlimited*. Integration of the comparative and competitive advantages into a state enhances its competitiveness in the global economic space. In new economy, advantages are related to the information revolution: telecommunication businesses, at the beginning of XXI century, had become leaders in capitalization, surpassing by this indicator traditional oil companies, automotive and metallurgical enterprises.

The competition gained new features in the second half of the XXth century: free competition of private goods' manufacturers – in open markets at first – combined in

protecționismului; treptat avea loc mișcarea de la metodele de concurență bazate, cu preponderență, pe metodele legate de prețuri spre cele non-preț, deși în economia reală totdeauna se observă combinarea lor. Modificarea structurii cererii de la producția unificată de masă la satisfacerea cererii de consum și investiționale dezintegrează piețele în segmente divizate tot mai mult, cu intensitate crescândă a concurenței.

Subiecții ce concurează trebuie să atingă aceleași sau mai bune rezultate la rentabilitatea producerii și eficiența utilizării manoperei și capitalului, în condițiile schimbării radicale a cererii și unei configurații mai complexe a piețelor. Concurența pentru veniturile consumatorului capătă un caracter tot mai agresiv – supraviețuiește cel mai puternic inovator. Formarea alianțelor mobile, schimbul reciproc între concurenții-parteneri cu inovări și know-how consolidează competitivitatea ambilor. În același timp, statul caută noi modalități de reglementare a creării alianțelor cu o monopolizare exagerată a producerii în scopul protejării concurenței loiale.

În fosta URSS, categoria „competitivitate” se lega, de obicei, doar cu exportul de mărfuri, iar atitudinea față de problemă era una rezervată, ceea ce completamente corespundea caracterului sistemului economic sovietic. De aceea și ca bază a competitivității servea profitabilitatea comparativă a exportului furnizorilor (firmelor, țărilor), adică diferența dintre prețurile de piață și costurile fabricării și furnizării acestei producții pe piața mondială.

Deși are loc constituirea și maturizarea accelerată a economiei de piață, problemei competitivității, mult timp, nu i s-a acordat atenția meritată, deși această categorie este una centrală în contextul luptei concurențiale cu succes în economia mondială. Printre cauzele ce explică acest fapt se numără și aceea, că în condițiile de pre-reformă abordarea sa era neactuală, iar transformările sistemului economic au fost atât de rapide și radicale, încât știința nu a reușit să sesizeze noile realități. Acestei înțelegeri i se opune și impresia aparentă vizavi de conținutul categoriei „competitivitate” și proximitatea sa de categoria „eficiență”: ele, deseori, sunt privite ca fiind de același ordin, deși prima, fiind bazată pe a doua, include interdependențe mai complexe dintre agenții economici – firme și corporații, asociații mono- și multilaterale, și complexe naționale. Printre aceste cauze se mai numesc multiaspectualitatea problemei, teoretizarea excesivă și nivelul jos de implementare.

Conform dicționarului Harvard „Field Guide to Business Terms”, baza competitivității o constituie mărfurile și serviciile, care pot concura cu succes pe piețele mondiale. Savanții ruși (Ghelivanovschi ș.a.), încă în 1998 – an de criză, au definit competitivitatea prin abordare ramurală (micro- și mezocompetitivitate). În 1999, Selezniiov A. Z. a utilizat abordarea teritorială și a definit „competitivitatea regiunii” „ca poziție a regiunii, condiționată de factori economici, sociali, politici și de alții, și a producătorilor săi de mărfuri, pe piața internă și externă, și reflectată în indicatorii ce caracterizează adecvat starea și dinamica sa”.

Colontai M. a definit competitivitatea mărfii prin prisma cumpărătorului – capacitatea mărfii de a satisface cu o unitate a valorii sale mai multe necesități ale cumpărătorilor sau la un nivel mai înalt decât marfa concurenților [1]. Dînkîn A. A. și Curenčov Iu., ulterior, au definit

various forms with competition of monopolistic and oligopolistic structures in partially closed markets, with protectionism competition; gradually took place movement of competition methods, based mainly on the prices-related methods to those non-price, although their combination is always observed in the real economy. The changing of the demand's structure from the unified mass production to the consumer and investment demand's satisfaction breaks up markets into increasingly divided segments in conditions of increasing intensity of the competition.

Competing subjects needs to achieve the same or better results at production profitability and efficiency of labor and capital, in conditions of radical change of demand and more complex markets' configurations. The competition for the consumer's income becomes more aggressive – the strongest innovator survives. The formation of mobile alliances and mutual exchange of innovations and know-how between competitors-partners enhance the competitiveness of both. At the same time, the government seeks new ways of regulation of creation of alliances with excessive monopolization of production in order to protect fair competition.

In the former USSR, the "competitiveness" category was typically bound only with exports, and the attitude to this problem was in a reserved matter, which completely corresponded to the character of Soviet economic system. And therefore the comparative profitability of export suppliers (firms, countries) served as the basis for competitiveness, i.e. the difference between market prices and production and supply costs of this goods in the global market.

Although takes place accelerated formation and maturation of the market economy, to the problem of competitiveness has not been given the attention it deserved for a long time, although this category is the central one in the successful competitive fight in the global economy. Among the reasons that explains this, it should be noted the fact that under conditions of the pre-reform its approach was outdated and the economic system changes were so rapid and radical, that science has failed to catch new realities. To this understanding it is opposed the apparent impression towards the content of category "competitiveness" and its proximity to the category of "efficiency": they often are seen as being of the same order, although the first one, being based on the second, includes complex interdependencies between economic agents – firms and corporations, mono- and multilateral associations and national complexes. Among these cases should be noted the problem's multidimensionality, excessive theorizing and the low level of implementation.

According to Harvard dictionary "Field Guide to Business Terms", the basis of competitiveness consists of the goods and services that can compete successfully in global markets. Russian scientists (Ghelivanovski etc.), as early as 1998, a year of crisis, defined competitiveness through the branch approach (micro- and medium competitiveness). In 1999, A. Z. Selezniiov used the territorial approach and defined "regional competitiveness" as "the position of the region, specified by economic, social, political and other factors, by its producers of goods both in domestic and foreign markets, and reflected in indicators,

competitivitatea țării ca un indicator de rezultat al faptului, pe cât de eficient, în comparație cu alte țări, ea produce, distribuie și vinde mărfurile sale și cât de rațional ea folosește avantajele sale de export în scopul majorării potențialului economic propriu, în sensul larg al acestei noțiuni. Mai concis, **competitivitatea națională** acești autori *au definit-o ca și capacitatea economiei naționale de a produce și consuma mărfuri și servicii în condițiile de luptă concurențială cu mărfurile și serviciile, produse în alte țări* [2].

O **definiție analogică a competitivității naționale** au formulat-o mai succint în 2005 Dereabina M. și Colcin S. – capacitatea economiei naționale în sistemul de piață de a produce și consuma mărfuri și servicii în condițiile luptei concurențiale cu mărfurile și serviciile, produse în alte țări [3].

Mirgorodscaya E. O. *a definit competitivitatea ca* posibilitatea de adaptare la condițiile ce se schimbă, din punctul de vedere al menținerii sau îmbunătățirii pozițiilor printre cei care concurează [4].

Bogomolova I. P. și Hohlov E. V. în 2005 *au definit competitivitatea obiectului* ca o stare a sa ce caracterizează posibilitatea reală sau potențială de a îndeplini obligațiunile sale funcționale în condițiile posibilului.

În teoria contemporană, în problemele competitivității există două abordări ale nivelurilor competitivității: teritorială și ramurală. Prima delimitează **competitivitatea țării** (macronivel), a **regiunii** (mezonivel) și a **firmei** (micronivel). A doua distinge **competitivitatea națională** (macronivel), a **ramurii** (mezonivel) și a **mărfii** (micronivel). În opinia noastră, clasificarea nu este riguroasă: primul nivel este același în ambele abordări, iar abordarea teritorială a firmei nu este clară: ce sens are?

În cel mai larg sens, **competitivitatea înseamnă** posibilitatea de a câștiga în competiția economică. Iar la general, competitivitatea economică exprimă proprietățile ce creează avantaje pentru subiectul competitivității economice. Concomitent, **abordarea complexă (teritorial-ramurală)** a cercetării competitivității necesită luarea în cont a acțiunii diferiților factori și permite de a ne apropia de estimările optime ale eficienței gestionării avantajelor inovaționale în condițiile unui mediu concurențial multiaspectual [1].

Conform altor tratări, **competitivitatea țării este** capacitatea sa ca, în condițiile liberei concurențe, să producă mărfuri și servicii care satisfac cerințele pieței mondiale și, ca rezultat al desfacerii lor, crește bunăstarea statului și a cetățenilor. Conform gândirii moderne, competitivitatea se bazează pe creșterea productivității economiei în utilizarea resurselor și inovațiilor. Actualmente creșterea eficienței este imposibilă fără lucrători sănătoși, instruiți și motivați [5].

Pentru a realiza ideea competitivității naționale trebuie de concordat obiectivele economice și sociale, cu **orientare clară spre inovații**. Trebuie neapărat de luat în cont și **dezvoltarea procesului de globalizare**, adică deschiderea economică țărilor, formarea pieței financiare și a unei rețele informaționale comune, liberalizarea regimului de comerț etc. Există câteva **modalități de a spori competitivitatea** – utilizarea regională a investițiilor și inovațiilor, adică formarea motivației inovaționale a agenților economici, stimularea activității lor prin participarea directă a statului la

which characterized in a proper way its condition and dynamics".

M. Colontai defined **goods competitiveness** in terms of the buyer – goods' capacity to meet by one unit of its value more buyers' needs or at higher level than competitors' goods [1]. A. A. Dinkyn and Iu. Curenkov subsequently defined the **country's competitiveness** as a result indicator of how effective, compared to other countries, it produces, distributes and sells its goods and how rational it uses its advantages of export to increase its economic potential in the broad sense of this term. To be more concise, these authors *have defined national competitiveness* as the ability of the national economy to produce and consume goods and services under conditions of a competitive battle with the goods and services, produced in other countries [2].

An analogue definition of national competitiveness was formulated more succinctly by M. Deryabina and S. Colchin in 2005: capacity of national economy under market system to produce and consume goods and services under conditions of a competitive struggle with goods and services produced in other countries [3].

Mirgorodskaya E. O. *defined the competitiveness* as the ability to adapt to changing conditions, in terms of maintaining or improving positions among those, who compete [4].

Bogomolova I. P. and Hohlov E. V., in 2005, defined **the object's competitiveness** as its state, characterizing actual or potential ability to perform its functional obligations in possible condition.

In contemporary theory of competitiveness problems exists two approaches to competitiveness levels: territorial and sectorial. The first one marks out the **competitiveness of the country** (macro level), **region** (medium level) and **firm** (micro level). The second one distinguishes **national competitiveness** (macro level), **competitiveness of branch** (medium level) and **goods** (micro). In our opinion, the classification is not rigorous: the first level is the same in both approaches, but the territorial approach of the firm is not clear: what is the point?

In the broadest sense, **the competitiveness means** the possibility to win economic competition. In general, economic competitiveness expresses properties that create advantages for economic competitiveness subject. Simultaneously, **the complex approach (territorial and sectorial)** of the competitiveness research requires taking into account the action of various factors and allows to approach to optimum estimation of the efficiency of innovative benefits management in a competitive environment multiaspectual conditions [1].

According to other treatments, **the country's competitiveness is** its ability, in conditions of free competition, to produce goods and services that meet global market requirements and, as a result of their disposal, welfare of the state and its citizens increase. According to modern thinking, competitiveness is based on the economy's productivity growth in utilization of resources and innovations. Nowadays the efficiency's growth is impossible without healthy, trained and motivated workers [5].

To implement the idea of national competitiveness,

finanțarea dezvoltării infrastructurii de producție, sprijinul direct acordat businessului din anumite ramuri, reglementarea activității piețelor ramurale prin intermediul legislației.

Actualmente, abordarea strategică a concurenței înseamnă că competitivitatea este condiționată nu numai de politica macroeconomică sau de avantajele comparative, determinate de calitatea și cantitatea resurselor de muncă, materiei prime naturale și capitalului, dar și de caracterul mediului industrial, de eficiența, cu care firmele și statul utilizează capacitățile de producere a mărfurilor și serviciilor.

Ratingul competitivității, elaborat de Forumul Economic Mondial (WEF), se formează în baza unor astfel de **factori** complecși, ca: *gestionarea, finanțele, infrastructura, deschiderea economiei, tehnologiile și munca.*

Indicele competitivității crescânde („Growth Competitiveness Index – „GCI”) permite de a aprecia capacitatea țării de a asigura o **creștere sustenabilă** în perspectivele medii și îndepărtate și se calculează în baza a trei factori principali care influențează **creșterea economică**: climatul macroeconomic, starea institutelor de stat și nivelul dezvoltării tehnologice. Deci, GCI se calculează ca media a trei mărimi: *indicele climatului macroeconomic, indicele institutelor de stat și indicele tehnologic.*

Nivelul dezvoltării tehnologice și inovațiile influențează într-un grad semnificativ evoluția țărilor cu un nivel înalt de dezvoltare tehnologică. Pentru țările cu un nivel mediu și jos al dezvoltării tehnologice sunt actuale schimbul și adoptarea tehnologiilor altora în cadrul ISD.

La indicele GCI se evidențiază grupul așa-numitor țări de bază (din UE – Suedia, Finlanda, Germania, Olanda, Luxemburg, Danemarca, Belgia, Franța, Austria, Marea Britanie, Irlanda și Italia), pentru care noile elaborări tehnologice sunt stimulul decisiv al dezvoltării economice.

Indicele competitivității pentru business sau **indicele competitivității în afaceri** („Business Competitiveness Index” – BCI), elaborat de *M. Porter*, estimează factorii macroeconomici ce influențează nivelul curent al productivității economiei naționale. Pentru calcularea acestui indice se utilizează câteva zeci de factori. O parte din aceștia determină calitatea strategiilor și eficiența activității companiilor, iar alta estimează calitatea mediului național de afaceri.

BCI apreciază și condițiile macroeconomice cheie, ce determină *nivelul productivității muncii și eficienței producției companiilor*, gradul dezvoltării strategiilor și experienței de afaceri, precum și *calitatea climatului macroeconomic*, în care firmele concurează pe piața internă. Performanțele activității firmelor și asociațiilor acestora influențează direct imaginea statului.

Institutul Internațional de Dezvoltare a Managementului (IIDM) din orașul Lozanna (Elveția), pentru ratingul său de competitivitate, analizează 323 indicatori și aprecieri de expert, inclusiv: 83 de indicatori *economici* (comerțul extern, investiții străine, ocuparea și prețurile), 77 de indicatori ai *eficienței activității guvernului* (gradul contribuției politicii guvernamentale de competitivitate a companiilor – politica fiscală, legislația corporativă și mediul social), 69 de indicatori ai *eficienței businessului* (gradul corespunderii principiilor de inovație,

economic and social objectives should coincide with **clear orientation towards innovation**. It should necessarily be taken into account the **development of globalization process**, i.e. economic opening of countries, formation of financial markets and of common information network, trade liberalization, etc.

There are several **ways to increase competitiveness**: regional utilization of investments and innovations, i.e. formation of innovative motivation of enterprises, stimulation of their activity through direct participation of the state in financing of production infrastructure's development, direct support to businesses in certain sectors, regulation of sectorial markets' activity by means of legislation.

Currently, the strategic approach to competition means that competitiveness is conditioned not only by macroeconomic policy or comparative advantages, determined by the quality and quantity of labor resources, natural raw materials and capital, but also by the character of the efficient industrial environment, under which firms and the state uses production capacities of goods and services.

Competitiveness rating, developed by the World Economic Forum (WEF), is formed of such complex **factors** as *management, finance, infrastructure, openness of the economy, technology, work.*

Growth Competitiveness Index (GCI) allows to assess the country's capacity to ensure a **sustainable growth** on medium and distant perspectives and is calculated based on three main factors that influence **economic growth**: macroeconomic climate, state of Governmental institutions and level of technological development. So, GCI is calculated as the average of three values: *macroeconomic climate index, governmental institutes index and technological index.*

The level of technological development and innovations influence in a significant degree evolution of the countries with a high level of technological development. For countries with a medium and low level of technological development, exchange and adoption of technology of others within the framework of FDI are topical.

By GCI index, it could be distinguished the group of so-called core countries (from EU – Sweden, Finland, Germany, Netherlands, Luxembourg, Denmark, Belgium, France, Austria, Great Britain, Ireland, Italy), for which new technological elaborations are decisive stimulus of economic development.

The competitiveness index for business, or **Business Competitiveness Index (BCI)** developed by *M. Porter*, estimates macroeconomic factors that influence current levels of the national economy's productivity. To calculate this index, dozens of factors are used. Some of them determine the quality of strategies and efficiency of enterprises' activity, but others estimate quality of the national business environment.

Also **BCI appreciates** key macroeconomic conditions- determinants of level of labor productivity and production efficiency of companies, degree of development of strategies and business experience, as well as quality of the macroeconomic climate, in which companies compete domestically. Business performance of companies and associations directly influence the state's image.

rentabilitate și responsabilității sociale – productivitatea muncii, dezvoltarea pieței forței de muncă, practica și calitatea managementului), 94 de indicatori ai *infrastructurii* (gradul corespunderii infrastructurii necesităților businessului, nivelul de dezvoltare a infrastructurii de bază, tehnologiile științifice și sociale, situația în sferele sănătății, învățământului și mediului ambiant).

Experții IIDM au formulat câteva așa-numite *reguli de aur ale competitivității*, în care un rol important se atribuie legislației stabile și previzibile, calității și transparenței gestionării, investițiilor în infrastructurile tradiționale și tehnologice, în învățământ și sporirea continuă a calității forței de muncă, interdependenței salariului, productivității muncii și a impozitelor, reducerii inegalității.

Raportul despre *competitivitatea globală* se publică deja de 30 ani, devenind sursa principală de informație despre părțile tari și slabe a mai mult de 100 de țări, cărora le revine cea mai mare parte a PIB-ului mondial. Raportul se concentrează asupra trecerii în revistă a diferitor aspecte ale *reformelor economice și ale competitivității*.

În 2005, *experții WEF* au pus în uz încă un *indicator* – „*Global Competitiveness Index*” (indexul competitivității globale – în total 9 componente), care ține cont de parametri, cărora li se acordă o atenție insuficientă în cazul calculării GCI și BCI, cum ar fi: impactul nivelului dezvoltării sistemului de educație asupra creșterii economice, calitatea instruirii, existența centrelor specializate de cercetare etc., *ce influențează decisiv productivitatea muncii și competitivitatea economiei naționale*. Aici se reiese din ideea, că țările au diverse niveluri de dezvoltare economică și *circumstanțele ce contribuie la creșterea competitivității unei țări pot fi neactuale pentru o altă țară*.

Revoluțiile tehnologice și informaționale, precum și globalizarea, dictează *schimbarea paradigmei competitivității*. Infrastructura tradițională a țărilor dezvoltate, treptat, trece pe planul doi. *În prim plan se plasează soft-infrastructura* (generarea, dezvoltarea, diseminarea informației și cunoștințelor), precum și *servis-infrastructura* (instruirea, ocrotirea sănătății și a mediului ambiant), orientate spre dezvoltarea factorului principal al succesului concurențial al țării – *factorul uman*.

O *țară competitivă* în condițiile de piață produce mărfuri și servicii care se bucură de cerere pe piața mondială, concomitent susținând și sporind veniturile reale ale populației în perspectivă îndepărtată.

În cadrul economiei mondiale, cu interdependențele sale crescânde, țările beneficiază de avantajele lor comparative pentru *atragera investițiilor, încurajarea exportului și, pe această bază, stimulează creșterea economică*. *ISD continuă să rămână forța motrice* a economiei mondiale. Existența resurselor naturale și a forței de muncă ieftină deja nu mai sunt factorul principal în competiția pentru capitalul străin, ci investițiile străine atrase, tot mai mult, se concentrează în țările cu o strategie clară de competitivitate [5].

Deci, *motoarele competitivității unei țări sunt* știința, tehnologiile, antreprenoriatul, finanțele, logistica și învățământul.

Actualmente, tot mai intens este cercetată *competitivitatea producției, a unor companii aparte, a*

International Institute for Management Development (IMD) in Lausanne (Switzerland) *analyses 323 indicators and expert appraisals*, for its competitiveness rating, *including*: 83 *economic* indicators (foreign trade, foreign investment, employment and prices), 77 indicators of the *efficiency of government* (contribution level of the government policy of companies' competitiveness – fiscal policy, corporate law, social environment), 69 indicators of *business efficiency* (degree of compliance with the principles of innovation, profitability and social responsibility – labor productivity, labor market development, practice and quality of management), 94 indicators of *infrastructure* (the degree of correspondence between infrastructure and business needs, level of development of basic infrastructure, scientific and social technology, situation in the areas of health, education and environment).

IDM experts formulated several so-called *golden rules of competitiveness*, in which an important role is assigned to stable and predictable legislation, quality and transparency of governance, investments in traditional and technological infrastructure, in education and continuous growth of labor quality, wages interdependence, labor productivity and taxes, inequality reduce.

The Global Competitiveness Report has been already published for 30 years and became the main source of information about the strengths and weaknesses of more than 100 countries, which account for the bulk of world GDP. The report focuses on a review of various aspects of *economic reforms and competitiveness*.

In 2005, *WEF experts* put into use one another *indicator* – “*Global Competitiveness Index*” (a total of 9 components) that takes into account parameters that are given insufficient attention in the calculation of GCI and BCI, such as impact of the level of education system's development on economic growth, quality of instruction, the existence of specialized research centers, and so on, *which decisively influence labor productivity and competitiveness of the national economy*. This comes from the idea that countries have different levels of economic development and *the circumstances that contribute to growth of the competitiveness of one country may be outdated for another country*.

Technological and informational revolutions, as well as the globalization, dictate *the shift of competitiveness paradigm*. Traditional infrastructure of developed countries gradually passes on the second place. *In the foreground is placed soft infrastructure* (generation, development, dissemination of information and knowledge) and the *service-infrastructura* (education, health, environment), aimed to develop the main factor for the success of the country's competitiveness – the human factor.

A *competitive country* in the market conditions produces goods and services that satisfies the global market demand, while maintaining and increasing real incomes of the population in the distant perspective.

In the global economy, with its growing interdependence, countries benefit from their comparative advantages *to attract investment, encourage exports and, on this basis, stimulate economic growth*. *FDI remains the driving force* of the world economy. Existence of natural resources and cheap labor are already no longer the main factor in the competition

regiunilor, orașelor, tehnologiilor, lucrătorilor etc.

Primele cercetări teoretice consacrate concurenței le-au efectuat clasicii teoriei economice încă la mijlocul sec. XVIII. Dar, deja către mijlocul sec. XX au fost formulate **concepțiile generale despre esența și forțele motrice ale concurenței**, relevate patru modele clasice ale acesteia – monopolul, oligopolul, concurența perfectă și cea monopolistă.

Acutizarea concurenței mondiale în ultima pătrime a sec. XX a fost cauzată de schimbările în caracterul luptei concurențiale, generate de dezvoltarea tehnico-științifică și ritmurile accelerate ale globalizării, și a solicitat de la teoreticienii europeni și americani noi concepții eficiente pentru a menține întâietatea pe piață. În același timp, la debutul anilor '80 ai sec. XX, competitivitatea companiilor se plasează în centrul atenției elitei politice și de afaceri a SUA, ce s-a confruntat cu poziția slăbită a producătorilor săi pe piețele mondiale, pe fondul dezvoltării susținute a țărilor-concurente: Japonia, țările Europei Occidentale, noilor „lideri tehnologici” din Asia de Sud-Est, iar ulterior – și noului gigant economic mondial – China. **Ca rezultat, tezele de bază ale teoriei competitivității a unor firme și companii aparte au fost transferate la nivel de stat** [6].

Membrul primului Consiliu al competitivității naționale pe lângă președintele SUA, profesorul Universității din Garvard, Michael Porter este fondatorul general recunoscut al unei noi teorii conceptuale a avantajului concurențial al țărilor. El delimitează ca **factori determinanți ai competitivității economiei naționale contemporane**, pe de o parte, „calitatea” producătorilor naționali, iar pe de altă parte, calitatea mediului politico-economic al anumitei țări, ce creează cele mai prielnice condiții pentru dezvoltarea firmelor și întreprinderilor pe piața internă și piețele mondiale [7].

Totodată, importanța „avantajelor competitive”, pe care un stat „le-a primit de la Dumnezeu” (resursele naturale, condițiile climatice etc.) sau le-au obținut ca rezultat al dezvoltării sale istorice anterioare (nivel tehnologic avansat, experiență unică de producere etc.), în condițiile actuale, se reduce rapid.

În anii '90 ai sec. XX, cercetătorii atribuie o mare importanță **structurii industriale a statului**. Într-un plan mai larg este vorba de **cultura economică a țării** date, prin care se înțelege gradul corespunderii vieții ei economice și sociale rigorilor contemporane de dezvoltare. La modul practic, toate țările-lideri, care au obținut cei mai înalți indicatori ai PIB-ului per capita și cele mai competitive în perioada postindustrială, posedă următoarele **institute politico-economice principale: economie deschisă de piață, predominarea proprietății private protejate dur, aparat de stat eficient și controlat de contribuabili, companii și instituții financiare publice și transparente etc.** Deja este general recunoscută capacitatea acestor instituții de a contribui sau a frâna mutațiile pozitive în economie și bunăstarea populației. În definitiv, **acestea motivează pozitiv antreprenoriatul, inovațiile, economiile și investițiile**.

Diferențele dintre competitivitate între țări și nivelul bunăstărilor, într-o mare măsură, se explică prin **cultura** ce le caracterizează și **mărimea decalajului** dintre normele de drept și practicile sociale: cu cât sunt mai

for foreign capital, but increasingly attracted foreign investment are concentrated in countries with a clear competitive strategy [5].

Thus, **a country's competitiveness engines are** science, technology, entrepreneurship, finance, logistics and education.

Today is investigated more intensively production's competitiveness of particular companies, regions, cities, technologies, workers, etc.

The first theoretical investigations devoted to competition were performed by the classics of economic theory since the mid of XVIII century. But already by the mid of XX century were formulated **general concepts of the essence and the driving forces of competition**, were revealed **four classic models** – monopoly, oligopoly, perfect competition and monopolistic competition.

Deepening of the global competition in the last quarter of the XX century was caused by the changes in the character of competitive struggle, generated by the scientific and technical development and the accelerated pace of globalization. This situation requested from the European and American theorists new efficient concept to maintain the supremacy on the market. Meanwhile, at the beginning of the 80s of XX century, the competitiveness of companies is placed at the center of political and business elite of USA which faced weak position of its producers in global markets amid of the sustained development of competing countries: Japan, Western Europe, of the new "technology leaders" in South-East Asia and further the new world economic giant – China. **As a result, the basic tenets of the theory of competitiveness of firms and companies apart, were transferred to the state level** [6].

The member of the first National Competitiveness Council near U.S. President, Professor of Harvard University Michael Porter is generally recognized the founder of a new conceptual theory of competitive advantage of countries. He defines as determinants of contemporary national economic competitiveness, on the one hand, the "quality" of domestic producers, on the other hand, the quality of political-economic environment of certain countries, which creates the most favorable conditions for market development and business firms domestic and world markets [7].

However, the importance of "competitive advantage" that a state "has received from God" (natural resources, climatic conditions, etc.) or have obtained as a result of its historical development earlier (advanced technological level, unique experience production, etc.), under current conditions, is diminishing quickly.

In the 90's of XX century researchers gave great importance to **the industrial structure of the state**. In a broader sense, through **country's economic culture** which means the degree of compliance of her economic and social life to the contemporary rigors of development. Practically, all countries-leaders who have achieved the highest indicators of GDP per capita in the most competitive post-industrial period, have the following **political and economic institutions: open market economy, the prevalence of private property protected tough, efficient state aparat, controlled of state taxpayers, transparent businesses and public financial institutions, etc.** It is already generally recognized the ability

flexibile și adaptabile institutelor, cu atât mai mic este decalajul.

Deși structura instituțională se modifică foarte anevoios, totuși istoria sec. XX demonstrează că competitivitatea țării poate fi schimbată timp de o generație - două (ex.: Japonia, Taiwan, Coreea și Spania).

Cele mai solide și cu autoritate cercetări comparative ale competitivității economiilor naționale sunt raportul cu privire la competitivitate, prezentat la Forumul economic mondial în Davos, și Anuarul competitivității mondiale al Institutului Internațional al Managementului și Dezvoltării (Lausanne, Elveția), în care este calculat indicele competitivității [6].

Concluzii. *Concepția competitivității* este bazată pe teoria utilizării în diviziunea internațională a muncii a avantajelor comparative ale economiilor naționale.

Problemei competitivității, mult timp, nu i s-a acordat atenția meritată. În condițiile economiei centralizate, bază a competitivității servea profitabilitatea comparativă a exportului furnizorilor (firmelor, țărilor).

Concurența constituie baza dezvoltării dinamice a societății postindustriale. Apar noi condiții de concurență, care schimbă vectorul concurenței de la folosirea, cu preponderență, a *avantajelor naționale relative spre folosirea avantajelor concurențiale*. În noua economie, avantajele sunt legate de *revoluția informațională*. Integrarea într-un stat a avantajelor comparative și concurențiale amplifică competitivitatea sa în spațiul economic global.

Baza competitivității o constituie mărfurile și serviciile, care pot concura cu succes pe piețele mondiale. Există două abordări ale nivelurilor competitivității: *teritorială și ramurală*. Prima delimitează *competitivitatea țării* (macronivel), a *regiunii* (mezonivel) și a *firmei* (micronivel). A doua distinge *competitivitatea națională* (macronivel), a *ramurii* (mezonivel) și a *mărfii* (micronivel).

În cel mai larg sens, *competitivitatea înseamnă* posibilitatea de a câștiga în competiția economică. Iar la general, *competitivitatea economică exprimă* proprietățile ce creează avantaje pentru subiectul competitivității economice. Conform gândirii moderne, *competitivitatea se bazează pe* creșterea productivității economiei în utilizarea resurselor și inovațiilor.

Pentru a realiza ideea *competitivității naționale* trebuie de concordat obiectivele economice și sociale, cu *orientare clară spre inovații*. Trebuie neapărat de luat în cont și dezvoltarea *procesului de globalizare*.

Sunt caracterizați un șir de indici ai competitivității: *Indicele competitivității crescânde* („Growth Competitiveness Index” – „GCI”); *Indicele competitivității pentru business* ori *Indicele competitivității în afaceri* („Business Competitiveness Index” – „BCI”), elaborat de M. Porter; *ratingul de competitivitate*, elaborat de Institutul Internațional de Dezvoltare a Managementului (IIDM) din orașul Lozanna (Elveția). În 2005, experții WEF au pus în uz încă un indicator – „Global Competitiveness Index” (indexul competitivității globale – în total 9 componente), iar experții IIDM au formulat câteva așa-numite *reguli de aur ale competitivității*.

Revoluțiile tehnologice și informaționale, precum și

of these institutions to help or hinder the positive changes in the economy and population's welfare. Ultimately, *it motivates positive entrepreneurship, innovation, savings and investments*.

The differences between countries competitiveness and the welfare's level, to a large extent, can be explained by the *culture* that characterizes the size of the *gap* between legal rules and social practices: the more flexible and adaptable institutions are, the smaller the gap is.

Although institutional structure changes very slowly, however the history of XXth century shows that the country's competitiveness can be changed for a generation or two (ex.: Japan, Taiwan, Korea, Spain).

The most solid and authoritative comparative research of national economies competitiveness are the *competitiveness report, presented at the World Economic Forum in Davos, and Global Competitiveness Yearbook of the International Institute of Management and Development (Lausanne, Switzerland), in which the competitiveness index is calculated* [6].

Conclusions. *Competitiveness concept* is based on the theory of international division of labor used in the comparative advantages of national economies.

To the competitiveness problem, long time, was not been given the attention it deserves. In the centralized economy, the basis of competitiveness served the comparative profitability of export suppliers (firms, countries).

Competition is dynamic development of postindustrial society. There is new playing vector changing competition from using mainly national advantages relative to the use of competitive advantages. In the new economy advantages are related to the information revolution. Integration into a state of comparative advantages and competitive enhances its competitiveness in the global economic space.

The bases of the competitiveness are goods and services that can compete successfully on global markets. There are two approaches to competitive levels: *territorial and branches*. The first defines *country's competitiveness* (macro level), *the region* (medium level) and *business* (micro level). The second approach distinguish *national competitiveness* (macro level), *of a branch* (medium level) and of *freight* (micro level).

In the broadest sense, *competitiveness* is the ability to win the economic competition. And overall, *economic competitiveness expresses* properties that create advantages for economic competitiveness issue. According to modern thinking, *competitiveness is based* on increasing resource productivity and innovation economy.

To realize the idea of *national competitiveness* the economic and social objectives should be arranged, with clear *orientation towards innovation*. It should be taken necessarily into account the development of *globalization process*.

There are a number of indices of competitiveness: *Growth Competitiveness Index* – "GCI"; the index for business competitiveness, or *Business Competitiveness Index* – "BCI", developed by M. Porter; *competitiveness rating* developed by the International Institute for Management Development (IIDM) from Lausanne (Switzerland). In 2005, the experts of WEF put in use another indicator – "Global

globalizarea dictează **schimbarea paradigmei competitivității**. Infrastructura tradițională a țărilor dezvoltate, treptat, trece pe planul doi, iar importanța „avantajelor competitive” se reduce rapid. În prim plan se plasează soft-infrastructura (generarea, dezvoltarea, diseminarea informației și cunoștințelor), precum și servis-infrastructura (instruirea, ocrotirea sănătății și a mediului ambiant), orientate spre dezvoltarea factorului principal al succesului concurențial al țării – *factorul uman*.

În cadrul economiei mondiale, cu interdependențele sale crescânde, țările beneficiază de avantajele lor comparative pentru *atragera investițiilor, încurajarea exportului și, pe această bază, stimulează creșterea economică*. Motoarele competitivității unei țări sunt știința, tehnologiile, antreprenoriatul, finanțele, logistica și învățământul.

Acutizarea concurenței mondiale în ultima pătrime a sec. XX a fost cauzată de *schimbările în caracterul luptei concurențiale, generate de dezvoltarea tehnico-științifică și ritmurile accelerate ale globalizării*. În același timp, la debutul anilor '80 ai sec. XX, în centrul atenției se plasează *competitivitatea companiilor*.

Michael Porter este fondatorul general recunoscut al unei noi *teorii conceptuale a avantajului concurențial al țărilor*. El delimitează ca *factori determinanți ai competitivității economiei naționale contemporane*, pe de o parte, „calitatea” *producătorilor naționali*, iar pe de altă parte, *calitatea mediului politico-economic al anumitei țări*, ce creează cele mai prielnice condiții pentru dezvoltarea firmelor și întreprinderilor pe piața internă și piețele mondiale.

În anii '90 ai sec. XX, cercetătorii atribuie o mare importanță *structurii industriale a statului*. Într-un plan mai larg, este vorba de *cultura economică a țării* date. Toate țările-lideri, care au obținut cei mai înalți indicatori ai PIB-ului per capita și cele mai competitive în perioada postindustrială, posedă următoarele *institute politico-economice principale*: economie deschisă de piață, predominarea proprietății private protejate dur, aparat de stat eficient și controlat de contribuabili, companii și instituții financiare publice și transparente etc. În definitiv, acestea motivează pozitiv antreprenoriatul, inovațiile, economiile și investițiile.

Competitiveness Index" (the Index of global competitiveness – a total of 9 components) and IIDM experts have formulated several so-called *golden rules of competition*.

Technological and informational revolutions, as well as the globalization, dictate the **shift of competitiveness paradigm**. Traditional infrastructure of developed countries gradually passes on the second place. *In the foreground is placed soft infrastructure* (generation, development, dissemination of information and knowledge) and the *service-infrastructure* (education, health, environment), aimed to develop the main factor for the success of the country's competitiveness – *the human factor*.

In the global economy, with its growing interdependence, countries benefit from their comparative advantages *to attract investment, encourage exports and, on this basis, stimulate economic growth*. The engines of a country competitiveness are science, technology, entrepreneurship, finance, logistics and education.

Deepening the global competition in the last quarter of the XX century was caused by *the changes in the character of competitive struggle, generated by the scientific and technical development and the accelerated pace of globalization*. Meanwhile, at the beginning of the 80s of XX century, the focus is placed on *competitiveness of companies*.

Michael Porter is generally recognized the founder of a *new conceptual theory of competitive advantage of countries*. He defines as *determinants factors of contemporary national economic competitiveness*, on the one hand, the "quality" of *domestic producers*, on the other hand, *the quality of political-economic environment of certain countries*, which creates the most favorable conditions for market development and business firms domestic and world markets.

In the 90's of XX century researchers give great importance *to the industrial structure of the state*. In a broader sense, it is the *country's economic culture*. All countries-leaders who have achieved the highest indicators of GDP per capita in the most competitive post-industrial period, have the following *political and economic institutions*: open market economy, the prevalence of private property protected tough, efficient state bodies, controlled of state taxpayers, transparent businesses and public financial institutions, etc. Ultimately, it motivates positive the entrepreneurship, innovation, savings and investments.

Referințe bibliografice / References

1. БУКЕТОВ, Н. В. Понятие конкурентоспособности и его эволюция. В: Маркетинг в России и за рубежом. 2007, № 6, сс. 83-86. ISSN 1026-5849.
2. ДЫНКИН, А. А., КУРЕНКОВ, Ю. В. *Конкурентоспособность России в глобальной экономике*. Москва: Международные отношения, 2003. 373 с. ISBN 5-7133-1172-4.
3. ДЕРЯБИНА, М., КОЛЧИН, С. Конкурентоспособность российской экономики в условиях глобализации. В: Власть. 2005, № 2, с. 43. ISSN 2071-5358.
4. МИРГОРОДСКАЯ, Е. О. Конкурентоспособность как интегральное свойство рыночной системы хозяйствования. В: Философия хозяйства. 2005, № 4/5, сс. 203-212.
5. ГОВОРОВА, Н. Конкурентоспособность - основной фактор развития современной экономики. В: Проблемы теории и практики управления. 2006, № 4, сс. 25-37. ISSN 0234-4505.
6. АЛЕЩЕНКО, В. В. Теоретико-методологические вопросы конкурентоспособности экономической системы. В: Маркетинг в России и за рубежом. 2005, № 1, сс. 106-112. ISSN 1026-5849.
7. ПОРТЕР, М. *Международная конкуренция*. Москва: Международные отношения, 1993. 896 с. ISBN 5-7133-0413-2.

Recmandat spre publicare: 09.01.2013